

**LIETUVOS RESPUBLIKOS NEĮGALIŲJŲ SOCIALINĖS INTEGRACIJOS ĮSTATYMO
NR. I-2044 2, 3, 6, 16, 18, 20, 25¹ STRAIPSNIŲ PAKEITIMO IR ĮSTATYMO PAPILDYMO
20² STRAIPSNIU ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS TIKSLINIŲ
KOMPENSACIJŲ ĮSTATYMO NR. XII-2507 5 IR 9 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO
ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS ŠALPOS PENSIJŲ ĮSTATYMO NR. I-675
15 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO IR LIETUVOS RESPUBLIKOS
VALSTYBINIO SOCIALINIO DRAUDIMO ĮSTATYMO NR. I-1336 6 STRAIPSNIO
PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS SVEIKATOS DRAUDIMO
ĮSTATYMO NR. I-1343 6 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO
PROJEKTŲ
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymo projektų rengimą paskatinusios priežastys, parengtų projektų tikslai ir uždaviniai

Parengti šie įstatymų projektai:

1) Lietuvos Respublikos neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymo Nr. I-2044 2, 3, 6, 16, 18, 20, 25¹ straipsnių pakeitimo ir Įstatymo papildymo 20² straipsniu įstatymo projektas (toliau – Įstatymo projektas Nr. 1);

2) Lietuvos Respublikos tikslinių kompensacijų įstatymo Nr. XII-2507 5 ir 9 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas (toliau – Įstatymo projektas Nr. 2);

3) Lietuvos Respublikos šalpos pensijų įstatymo Nr. I-675 15 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas (toliau – Įstatymo projektas Nr. 3);

4) Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymo Nr. I-1336 6 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas (toliau – Įstatymo projektas Nr. 4);

5) Lietuvos Respublikos sveikatos draudimo įstatymo Nr. I-1343 6 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas (toliau – Įstatymo projektas Nr. 5) (toliau kartu – Įstatymų projektai).

Pagal šiuo metu galiojančius teisės aktus, asmeniui iki 18 metų, kurio galimybės būti savarankiškam kasdienėje veikloje ir ugdytis dėl organizmo funkcijų sutrikimo bei nepalankių aplinkos veiksnių sumažėjusios, nustatomas neįgalumo lygis (lengvas, vidutinis, sunkus), taip pat specialusis nuolatinės slaugos ar specialusis nuolatinės priežiūros (pagalbos) poreikis (toliau – specialieji poreikiai). Nustačius neįgalumo lygį, siekiant patenkinti dėl asmens negalios atsiradusius poreikius, asmuo Lietuvos Respublikos šalpos pensijų įstatymo nustatyta tvarka įgyja teisę gauti šalpos pensiją, o jeigu asmeniui nustatyti specialieji poreikiai – tikslinę kompensaciją. Tokiu atveju šalpos pensija ir tikslinė kompensacija mokamos to asmens atstovui pagal įstatymą. Asmeniui, sukačiam 18 metų, gali būti nustatytas darbingumo lygis. Darbingumo lygis nustatomas nuo 18 metų iki senatvės pensijos amžiaus sukakties dienos. Nustačius 0–55 procentų darbingumo lygį, asmuo pripažįstamas neįgaliu ir įgyja teisę gauti netekto darbingumo ar šalpos pensiją. Netekto darbingumo ar šalpos pensija mokama asmeniui ar jo atstovui pagal įstatymą. Asmuo, kuriam iki 18 metų buvo nustatytas specialusis nuolatinės slaugos poreikis arba specialusis nuolatinės

priežiūros (pagalbos) poreikis dėl psichikos ir (ar) elgesio sutrikimų ir kuris dėl negalios negali savimi pasirūpinti ir (ar) įgalinti kitą asmenį jam atstovauti, laikinai aprūpinti (toliau – slaugomas ar prižiūrimas asmuo), pats savarankiškai negali kreiptis dėl tikslinių kompensacijų, šalpos ir kitų išmokų, socialinio draudimo pensijų mokėjimo. Kol tokiam asmeniui, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos civilinio kodekso ir Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso nuostatomis, teismas nepaskiria globėjo ar rūpintojo, jis pats savarankiškai negali kreiptis į viešojo administravimo subjektus dėl neįgaliųjų socialinės integracijos paslaugų teikimo, dėl darbingumo lygio ir specialiųjų poreikių vertinimo, negali gauti pragyvenimui reikalingų būtinų pajamų. Asmenys, kurie rūpinasi namuose slaugomu ar prižiūrimu asmeniu, iki jam teismo sprendimu bus paskirtas globėjas ar rūpintojas, neturi galimybės dirbti, taip pat neturi teisės būti draudžiami valstybės lėšomis pensijų ir nedarbo socialiniu draudimu, privalomuoju sveikatos draudimu.

Neįgaliesiems atstovaujančios nevyriausybinės organizacijos, tėvai bei globėjai, prižiūrintys vaikus, kuriems iki 18 metų buvo nustatyti specialieji poreikiai dėl psichikos ir (ar) elgesio sutrikimų, nurodo, kad bylos dėl tokio asmens veiksnio nustatymo nagrinėjimo procesas teisme gali užtrukti iki dvejų metų. Atsižvelgiant į tai, kad dažnai šeimose, auginančiose sunkią negalią turinčius vaikus, vienas iš tėvų (ar globėjų) nedirba arba vaiką augina tik vienas iš tėvų (ar globėjų), ir slaugomam ar prižiūrimam asmeniui mokamos išmokos ir kompensacijos sudaro didelę dalį šeimos gaunamų pajamų, toks ilgas laikotarpis daro didelę įtaką šeimos finansinėms galimybėms tinkamai pasirūpinti slaugomu ar prižiūrimu asmeniu ir užtikrinti jo individualių poreikių patenkinimą.

Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos turimais duomenimis, 2021 m. buvo apie 200 asmenų, kuriems iki 18 metų buvo nustatyti specialieji poreikiai dėl psichikos ir (ar) elgesio sutrikimų ir kuriems 2021 m. sukako 18 m. Šie asmenys dėl negalios negali savimi pasirūpinti ir (ar) įgalinti kitą asmenį jiems atstovauti, teismo sprendimu jiems dar nepaskirtas globėjas ar rūpintojas.

Įstatymų projektų tikslas – sudaryti teisinės galimybės asmeniui, kuris rūpinasi namuose slaugomu ar prižiūrimu asmeniu, ir toliau laikinai (ne ilgiau kaip 36 mėn. nuo slaugomo ar prižiūrimo asmens pilnametystės sukakties dienos) jį aprūpinti (rūpintis, tenkinti būtiniausius individualius poreikius), t. y. siekiama palengvinti šių asmenų (neįgaliųjų aprūpintojų) dalyvavimą slaugomo ar prižiūrimo asmens darbingumo lygio vertinimo procedūrose; taip pat sudaryti teisinės galimybės kreiptis į viešojo administravimo subjektus dėl neįgaliųjų socialinės integracijos paslaugų teikimo slaugomam ar prižiūrimam asmeniui; gauti, administruoti ir naudoti slaugomam ar prižiūrimam asmeniui skirtas tikslines kompensacijas, šalpos ir kitas išmokas, socialinio draudimo pensijas tik slaugomam ar prižiūrimam asmeniui aprūpinti, taip pat nustatyti, kad neįgaliųjų

aprūpintojai turi teisę būti draudžiami valstybės lėšomis pensijų ir nedarbo socialiniu draudimu bei privalomuoju sveikatos draudimu.

Atsižvelgiant į Neįgaliųjų reikalų departamento prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – Departamentas), kuriam pavesta kontroliuoti, kaip teikiama asmeninė pagalba savivaldybėse, ir savivaldybių administracijų siūlymus, Įstatymo projektu Nr. 1 siekiama patikslinti asmeninio asistento sąvoką. Departamentas, kontroliuodamas asmeninės pagalbos teikimą savivaldybėse, bei savivaldybių administracijos pastebi, kad neįgaliųjų sutuoktiniai ar teismo paskirti globėjai ar rūpintojai vis dažniau išreiškia norą savo sutuoktiniui, globojamam ar rūpinamam asmeniui, turinčiam negalią, teikti asmeninę pagalbą. Lietuvos Respublikos teisės aktai (Lietuvos Respublikos Konstitucija, Civilinis kodeksas, Lietuvos Respublikos šeimos stiprinimo įstatymas ir kt.) numato, kad sutuoktinių teisės šeimoje yra lygios. Santuoka yra įstatymų nustatyta tvarka įformintas savanoriškas vyro ir moters susitarimas sukurti šeimos teisinius santykius, o vienas iš šeimos teisinių santykių principų – lygiateisiškumas, t. y. turi būti sudarytos galimybės visiems šeimos nariams tinkamai įgyvendinti savo teises. Valstybės ir savivaldybių institucijos, siekdamos stiprinti šeimos institutą ir užtikrinti savarankiškumo, lygiateisiškumo, neįgalumo kompensavimo, kompleksiško principų įgyvendinimą, privalo šeimai kurti palankią aplinką kultūros, švietimo, vaikų ugdymo ir saugumo užtikrinimo, užimtumo, palankios gyvenamosios aplinkos kūrimo, socialinės paramos ir paslaugų, sveikatos srityse; užtikrinti paramą ir pagalbą šeimai; sudaryti palankias sąlygas šeimos nariams, prižiūrintiems negalią turinčius šeimos narius, derinti darbo ir šeimos įsipareigojimus. Svarbu pažymėti ir tai, kad teikiamos asmeninės pagalbos asmeniui, turinčiam negalią, teisinio reglamentavimo tikslas – ne tik užtikrinti neįgaliojo savarankiškumą ir galimybę jam veikti visose gyvenimo srityse, bet kartu ir užtikrinti galimybę neįgaliojo artimos aplinkos asmenims (pvz., sutuoktiniui, globėjui ar rūpintojui), kurie iki asmeninės pagalbos įteisinimo rūpinosi neįgalioju, tinkamai įgyvendinti savo teises į socialinę gerovę. Įstatymo projektu Nr. 1 taip pat siekiama sumažinti administracinę naštą savivaldybėms priimančias sprendimus dėl asmeninės pagalbos skyrimo, sustabdymo, atnaujinimo, pratęsimo, nutraukimo ir nustatant neįgaliojo mokėjimo už asmeninę pagalbą dydį.

Įstatymų projektų uždaviniai:

- apibrėžti neįgaliojo aprūpintojo sąvoką, nustatyti neįgaliojo aprūpintojo skyrimo sąlygas ir tvarką, jo teises ir pareigas;
- patikslinti asmeninio asistento sąvoką ir nustatyti aiškų, baigtinį asmenų, kurie negali teikti asmeninės pagalbos neįgaliajam, sąrašą;
- nustatyti, kad sprendimą dėl asmeninės pagalbos skyrimo, sustabdymo, atnaujinimo, pratęsimo ir nutraukimo priima socialinio darbuotojo, nustačiusio asmeninės pagalbos poreikį, teikimu savivaldybės vykdomoji institucija ar jos įgaliotas asmuo;

- nustatyti, kad neįgaliojo mokėjimo už asmeninę pagalbą dydį nustato savivaldybės vykdomoji institucija ar jos įgaliotas asmuo Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka;

- nustatyti, kad tikslinės kompensacijos gali būti skiriamos arba jų mokėjimas atnaujinamas (pratęsimas) ir neįgaliųjų aprūpintojų prašymu;

- nustatyti, kad tikslinė kompensacija neįgaliojo aprūpintojui mokama jo prašymu tol, kol galioja Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – Tarnyba) direktoriaus ar jo įgalioto asmens sprendimas dėl neįgaliojo aprūpintojo skyrimo;

- nustatyti permokėtų ar neteisėtai neįgaliojo aprūpintojui išmokėtų tikslinių kompensacijų grąžinimo ir (ar) išskaitymo tvarką;

- nustatyti galimybę prašymą skirti šalpos išmoką ar atnaujinti (pratęsti) jos mokėjimą pateikti, o paskirtą šalpos išmoką gauti teisę gauti šią šalpos išmoką turinčio neįgaliojo aprūpintojui;

- siekiant sumažinti administracinę naštą šalpos išmokų gavėjams, nustatyti, kad asmenims, tuo pačiu metu turintiems teisę gauti šalpos neįgalumo pensiją ir šalpos senatvės pensiją arba šalpos neįgalumo ar šalpos senatvės pensiją ir šalpos kompensaciją, mokama didesnio dydžio šalpos išmoka arba asmens prašymu – tik viena iš šių šalpos išmokų;

- nustatyti, kad neįgaliųjų aprūpintojai draudžiami valstybės lėšomis pensijų ir nedarbo socialiniu draudimu, taip pat privalomuoju sveikatos draudimu.

2. Įstatymų projektų iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymų projektus parengė Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Tikslinės pagalbos grupės vadovė Daiva Zabarauskienė, tel. 8 706 68 129, el. p. daiva.zabarauskiene@socmin.lt, Tikslinės pagalbos grupės vyresnioji patarėja Irma Mituzienė, tel. 8 611 11 325, el. p. irma.mituziene@socmin.lt, Pensijų grupės patarėja Inga Barauskaitė, tel. 8 696 05 045, el. p. inga.barauskaite@socmin.lt, Socialinio draudimo grupės vyriausioji specialistė Silvija Araminė, tel. 8 659 24 774, el. p. silvija.aramine@socmin.lt.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami Įstatymų projektuose aptarti teisiniai santykiai

Šiuo metu galiojančiame Lietuvos Respublikos neįgaliųjų socialinės integracijos įstatyme neįgaliojo aprūpintojo sąvoka neapibrėžta, jo skyrimo sąlygos ir tvarka, jo teisės ir pareigos nereglamentuoti.

Asmuo, kuriam buvo nustatytas neįgalumo lygis, sukakęs 18 metų, turi iš naujo kreiptis į Tarnybą dėl darbingumo lygio vertinimo.

Neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymo 2 straipsnio 4 dalyje asmeninis asistentas apibrėžtas kaip fizinis asmuo, teikiantis asmeninę pagalbą neįgaliajam, su kuriuo jis nėra susijęs artimais giminystės ryšiais. Pagal Civilinio kodekso nuostatas (3.135 straipsnis), artimaisiais giminaičiais pripažįstami tiesiosios linijos giminaičiai iki antrojo laipsnio imtinai (tėvai ir vaikai, seneliai ir vaikaičiai) ir šoninės linijos antrojo laipsnio giminaičiai (broliai ir seserys). Taigi asmuo, su kuriuo neįgalusis susijęs santuokos ryšiais, ar asmuo, su kuriuo neįgalusis gyvena ir tvarko bendrą ūkį neįregistravęs santuokos, taip pat teismo paskirtas neįgaliojo globėjas ar rūpintojas gali teikti neįgaliajam asmeninę pagalbą. Tai neužtikrina galimybės neįgaliojo artimos aplinkos asmenims (pvz., sutuoktiniui ar asmeniui, su kuriuo neįgalusis gyvena ir tvarko bendrą ūkį neįregistravęs santuokos), kurie iki asmeninės pagalbos įteisinimo rūpinosi neįgaliuoju, tinkamai įgyvendinti savo teises į socialinę gerovę.

Neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymo 25¹ straipsnio 2 ir 5 dalyse numatyta, kad sprendimą dėl asmeninės pagalbos skyrimo, sustabdymo, atnaujinimo, pratęsimo ir nutraukimo priima ir neįgaliojo mokėjimo už asmeninę pagalbą dydį nustato savivaldybės vykdomoji institucija. Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 3 straipsnio 3 dalies 2 punkte nustatyta, kad savivaldybės vykdomoji institucija (vykdomosios institucijos) – savivaldybės administracijos direktorius, savivaldybės administracijos direktoriaus pavaduotojas (pavaduotojai) (kai ši (šios) pareigybė (pareigybės) steigiama (steigiamos) ir kai šiai (šioms) pareigybei (pareigybėms) suteikiami vykdomosios institucijos įgaliojimai), turintys viešojo administravimo teises ir pareigas. Asmuo, norintis gauti asmeninę pagalbą, turi pateikti prašymą savivaldybei. Savivaldybė, gavusi šį prašymą, perduoda jį nagrinėti paskirtam socialiniam darbuotojui, kuris turi kartu su asmeniu įvertinti asmeninės pagalbos poreikį ir pateikti savo išvadą savivaldybės vykdomajai institucijai, kuri ir priima sprendimą dėl asmeninės pagalbos skyrimo. Jei pasikeičia nustatytas asmens asmeninės pagalbos poreikis (pvz., asmeniui reikia daugiau asmeninės pagalbos valandų ar asmuo nori stabdyti asmeninės pagalbos teikimą dėl išvykimo iš gyvenamosios vietos), dažnai reikia sprendimą priimti skubiai (per 1 ar 2 darbo dienas). Sprendimą dėl asmeninės pagalbos skyrimo, sustabdymo, atnaujinimo, pratęsimo ir nutraukimo priima ir neįgaliojo mokėjimo už asmeninę pagalbą dydį nustato savivaldybės vykdomoji institucija, atlikusi asmens, kuriam nustatytas asmeninės pagalbos poreikis, finansinių galimybių mokėti už asmeninę pagalbą vertinimą. Tokių sprendimų priėmimas dažnai užtrunka ir didina administracinę naštą savivaldybėms. Nuo 2021 m. liepos 1 d., kai buvo pradėta teikti asmeninę pagalbą, iki 2022 m. sausio 1 d. asmeninė pagalba buvo teikiama 200 asmenų, o tai reiškia, kad savivaldybių vykdomosios institucijos turėjo priimti 200 sprendimų dėl asmeninės pagalbos skyrimo ir nustatyti 200 asmenų, kuriems teikiama asmeninė pagalba, mokėjimo už asmeninę pagalbą dydį (sprendimai dėl asmeninės pagalbos teikimo sustabdymo, atnaujinimo ar nutraukimo neįskaičiuoti).

Pagal šiuo metu galiojantį Lietuvos Respublikos tikslinių kompensacijų įstatymą, tikslinės kompensacijos skiriamos arba jų mokėjimas atnaujinamas (pratęsiamas) asmenų, turinčių teisę gauti šias kompensacijas, arba jų įgaliotų asmenų, sutuoktinių, artimųjų giminaičių, socialinių paslaugų įstaigos darbuotojų arba neveiksniais tam tikroje srityje pripažintų asmenų, turinčių teisę gauti tikslines kompensacijas, globėjų prašymu. Tikslinės kompensacijos 18 metų nesukakusiems asmenims skiriamos arba jų mokėjimas atnaujinamas (pratęsiamas) jų tėvų (įtėvių) arba globėjų ar rūpintojų, arba artimųjų giminaičių, arba socialinių paslaugų įstaigos darbuotojų prašymu. Paskirtos tikslinės kompensacijos mokamos asmenims, turintiems teisę gauti šias kompensacijas, arba jų atstovams, išskyrus šio straipsnio 5 dalyje nustatytą atvejį (Tikslinių kompensacijų įstatymo 5 straipsnio 4 dalis).

Pagal šiuo metu galiojančio Lietuvos Respublikos šalpos pensijų įstatymo 15 straipsnio 3 dalį, šalpos išmokos skiriamos arba jų mokėjimas atnaujinamas (pratęsiamas) asmenų, turinčių teisę gauti šias išmokas, arba jų įgaliotų asmenų, arba globėjų, jeigu šie asmenys pripažinti neveiksniais atitinkamoje srityje, arba jų sutuoktinių ar artimųjų giminaičių (kaip ši sąvoka apibrėžta Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse), arba socialinių paslaugų įstaigos darbuotojų prašymu. Paskirtos šalpos išmokos mokamos asmenims, turintiems teisę gauti šias išmokas, arba jų atstovams. Asmenims, turintiems teisę gauti šalpos neįgalumo pensiją ir šalpos senatvės pensiją arba šalpos neįgalumo ar šalpos senatvės pensiją ir šalpos kompensaciją, jų pasirinkimu mokama tik viena iš šių šalpos išmokų (Šalpos pensijų įstatymo 15 straipsnio 6 dalis).

Pagal šiuo metu galiojančio Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymo 6 straipsnio 3 dalį, valstybės lėšomis pensijų ir nedarbo socialiniu draudimu draudžiamas nesukakęs senatvės pensijos amžiaus vienas iš neįgalaus asmens, kuriam nustatytas specialusis nuolatinės slaugos poreikis ar specialusis nuolatinės priežiūros (pagalbos) poreikis, tėvų (įtėvių) arba asmuo, paskirtas šio neįgalaus asmens globėju ar rūpintoju, slaugantys ar nuolat prižiūrintys namuose šį neįgalų asmenį (teikiantys pagalbą namuose šiam neįgaliam asmeniui). Nurodyti asmenys draudžiami valstybės lėšomis tik tuo atveju, jeigu jie tuo laikotarpiu neturi draudžiamųjų pajamų, socialinio draudimo įmokas skaičiuojant nuo Vyriausybės patvirtintos minimaliosios mėnesinės algos, arba jeigu jų pajamos mažesnės negu atitinkamo laikotarpio Vyriausybės patvirtintų minimaliųjų mėnesinių algų suma. Nurodyti asmenys, kurių draudžiamųjų pajamų suma per atitinkamo laikotarpio kalendorinius mėnesius mažesnė už to paties laikotarpio Vyriausybės patvirtintų minimaliųjų mėnesinių algų sumą, draudžiami sumokant valstybės lėšomis trūkstamą iki atitinkamo laikotarpio Vyriausybės patvirtintų minimaliųjų mėnesinių algų sumos socialinio draudimo įmokų sumą.

Pagal šiuo metu galiojančio Lietuvos Respublikos sveikatos draudimo įstatymo 6 straipsnio 4 dalies 9 punktą, valstybės biudžeto lėšomis privalomuoju sveikatos draudimu

draudžiamas vienas iš tėvų (įtėvių), globėjas ar rūpintojas, slaugantis namuose asmenį, kuriam nustatytas neįgalumo lygis (vaiką invalidą), arba asmenį, pripažintą nedarbingu (iki 2005 m. liepos 1 d. – I grupės invalidu) iki 24 metų, arba asmenį, pripažintą nedarbingu (iki 2005 m. liepos 1 d. – I grupės invalidu) iki 26 metų dėl ligų, atsiradusių iki 24 metų, arba asmenį, kuriam nustatytas specialusis nuolatinės slaugos poreikis (iki 2005 m. liepos 1 d. – visiška negalia). Tokia formuluotė apima ir potencialius neįgaliųjų aprūpintojus, jei jais paskirti neįgaliojo tėvai (įtėviai), tačiau neapima kitų asmenų, kurie gali būti paskirti neįgaliųjų aprūpintojais (pvz., senelis (-ė), pilnametis brolis ar sesuo, asmuo, kuris iki slaugomo ar prižiūrimo asmens pilnametystės buvo teismo paskirtas slaugomo ar prižiūrimo asmens globėju ar rūpintoju).

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Teikiamu Įstatymo projektu Nr. 1 siūloma:

1. Neįgaliųjų socialinės integracijos įstatyme apibrėžti neįgaliojo aprūpintojo sąvoką, reglamentuoti neįgaliojo aprūpintojo skyrimo sąlygas ir tvarką, jo teises ir pareigas;

2. papildyti Neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymą, nustatant, kad Tarnyba pagal kompetenciją dalyvauja formuojant ir įgyvendinant neįgaliųjų socialinės integracijos politiką dėl neįgaliojo aprūpintojo skyrimo, o visi su neįgaliųjų gyvenimu ir veikla susiję klausimai sprendžiami derinant ne tik su jais ir (ar) jų atstovais pagal įstatymą, bet ir su Tarnybos paskirtais neįgaliųjų aprūpintojais, kuriems taip pat teikiama informacija apie įgyvendinamas ir numatomas įgyvendinti neįgaliųjų socialinės integracijos politikos priemones ir projektus, teikiamas paslaugas bei materialinę paramą;

3. nustatyti, kad asmeniui, kuriam iki 18 metų buvo nustatytas sunkus neįgalumo lygis dėl sunkaus arba gilaus protinio atsilikimo, sukakus 18 metų, nustatomas 0 procentų darbingumo lygis;

4. patikslinti asmeninio asistento sąvoką, nustatant aiškų, baigtinį asmenų, kurie negali teikti asmeninės pagalbos neįgaliajam, sąrašą, t. y. nustatyti, kad asmeninis asistentas – fizinis asmuo, teikiantis asmeninę pagalbą neįgaliajam, su kuriuo jis nėra susijęs artimais giminystės ryšiais (nėra neįgaliojo tėvas (įtėvis) ar motina (įmotė), vaikas (įvaikis), senelis (-ė), vaikaitis, brolis, sesuo), santuokiniais ryšiais (nėra neįgaliojo sutuoktinis) ar su kuriuo negyvena ir netvarko bendro ūkio neįregistravęs santuokos, taip pat nėra teismo paskirtas neįgaliojo globėjas ar rūpintojas;

5. papildyti Neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymą, numatant, kad sprendimą dėl asmeninės pagalbos skyrimo, sustabdymo, atnaujinimo, pratęsimo ir nutraukimo priima ir

neįgaliojo mokėjimo už asmeninę pagalbą dydį nustato savivaldybės vykdomoji institucija ar jos įgaliotas asmuo.

Teikiamu Įstatymo projektu Nr. 2 siūloma nustatyti, kad tikslinės kompensacijos skiriamos arba jų mokėjimas atnaujinamas (pratęsimas) asmenų, turinčių teisę gauti šias kompensacijas, arba jų įgaliotų asmenų, sutuoktinių, artimųjų giminaičių, neįgaliųjų aprūpintojų, socialinių paslaugų įstaigos darbuotojų arba neveiksniais tam tikroje srityje pripažintų asmenų, turinčių teisę gauti tikslines kompensacijas, globėjų prašymu. Taip pat siūloma nustatyti, kad tikslinė kompensacija neįgaliojo aprūpintojui mokama jo prašymu tol, kol galioja Tarnybos direktoriaus ar jo įgalioto asmens sprendimas dėl neįgaliojo aprūpintojo skyrimo. Kartu patikslinamos Tikslinių kompensacijų įstatymo 9 straipsnio nuostatos dėl permokėtų ar neteisėtai išmokėtų tikslinių kompensacijų grąžinimo ir (ar) išskaitymo, siekiant sudaryti teisinės prielaidas jas taikyti ir neįgaliojo aprūpintojui.

Teikiamu Įstatymo projektu Nr. 3 siūloma:

1. nustatyti, kad šalpos išmokos skiriamos arba jų mokėjimas atnaujinamas (pratęsimas) asmenų, turinčių teisę gauti šias išmokas, arba jų įgaliotų asmenų, arba globėjų, jeigu šie asmenys pripažinti neveiksniais atitinkamoje srityje, arba jų sutuoktinių ar artimųjų giminaičių (kaip ši sąvoka apibrėžta Civiliniame kodekse), arba neįgaliųjų aprūpintojų (kaip ši sąvoka apibrėžta Neįgaliųjų socialinės integracijos įstatyme), arba socialinių paslaugų įstaigos darbuotojų prašymu. Paskirtos šalpos išmokos mokamos asmenims, turintiems teisę gauti šias išmokas, arba jų atstovams, arba jų aprūpintojams;

2. nustatyti, kad asmenims, tuo pačiu metu turintiems teisę gauti šalpos neįgalumo pensiją ir šalpos senatvės pensiją arba šalpos neįgalumo ar šalpos senatvės pensiją ir šalpos kompensaciją, mokama didesnio dydžio šalpos išmoka arba asmens prašymu – tik viena iš šių šalpos išmokų.

Teikiamu Įstatymo projektu Nr. 4 siūloma nustatyti, kad valstybės lėšomis pensijų ir nedarbo socialiniu draudimu draudžiami ir neįgaliųjų aprūpintojai. Taip pat siūloma nustatyti, kad neįgaliųjų aprūpintojai draudžiami valstybės lėšomis tik tuo atveju, jeigu jie tuo laikotarpiu neturi draudžiamųjų pajamų, socialinio draudimo įmokas skaičiuojant nuo Vyriausybės patvirtintos minimaliosios mėnesinės algos, arba jeigu jų pajamos mažesnės negu atitinkamo laikotarpio Vyriausybės patvirtintų minimaliųjų mėnesinių algų suma (valstybės lėšomis sumokant trūkstamą iki atitinkamo laikotarpio Vyriausybės patvirtintų minimaliųjų mėnesinių algų sumos socialinio draudimo įmokų sumą). Be to, siekiant, kad teisės aktų sąvokos būtų tikslios ir teisingos, derėtų su jau galiojančių teisės aktų sąvokomis, Valstybinio socialinio draudimo įstatyme vartojama sąvoka „neįgalus asmuo“ keičiama į Neįgaliųjų socialinės integracijos įstatyme vartojamą sąvoką „neįgalusis“.

Teikiamu Įstatymo projektu Nr. 5 siūloma nustatyti, kad valstybės lėšomis privalomuoju sveikatos draudimu draudžiami ir neįgaliųjų aprūpintojai.

Priėmus teikiamus Įstatymų projektus, bus sudarytos teisinės galimybės slaugomam ar prižiūrimam asmeniui, siekiant užtikrinti jo būtiniausių individualių poreikių patenkinimą, laikinai, t. y. 36 mėnesiams nuo slaugomo ar prižiūrimo asmens pilnametystės sukakties dienos, Tarnybos direktoriaus ar jo įgalioto asmens sprendimu Tarnybos direktoriaus nustatyta tvarka paskirti neįgaliojo aprūpintoją. Neįgaliojo aprūpintojas turės teisę dalyvauti jo slaugomam ar prižiūrimam asmeniui nustatant darbingumo lygį; gauti informaciją apie slaugomam ar prižiūrimam asmeniui nustatytus neįgalumo lygį, darbingumo lygį, specialiųjų poreikių lygį, specialųjį nuolatinės slaugos poreikį, specialųjį nuolatinės priežiūros (pagalbos) poreikį, rekomenduojamas specialiosios pagalbos priemones; taip pat kreiptis į viešojo administravimo subjektus dėl neįgaliųjų socialinės integracijos paslaugų teikimo slaugomam ar prižiūrimam asmeniui; gauti, administruoti slaugomam ar prižiūrimam asmeniui skirtas tikslines kompensacijas, šalpos ir kitas išmokas, socialinio draudimo pensijas ir naudoti jas tik slaugomam ar prižiūrimam asmeniui aprūpinti. Taip bus užtikrinamas slaugomo ar prižiūrimo asmens būtiniausių individualių poreikių patenkinimas.

Bus nustatytas baigtinis asmenų, kurie negali teikti asmeninės pagalbos neįgaliajam, sąrašas, taip užtikrinant galimybę neįgaliojo artimos aplinkos asmenims (pvz., sutuoktiniui ar asmeniui, su kuriuo neįgalusis gyvena ir tvarko bendrą ūkį neįregistravęs santuokos, globėjui ar rūpintojui), kurie iki asmeninės pagalbos įteisinimo rūpinosi neįgalioju, tinkamai įgyvendinti savo teises į socialinę gerovę, taip pat bus sumažinta administracinė našta savivaldybėms priimant sprendimus dėl asmeninės pagalbos skyrimo, sustabdymo, atnaujinimo, pratęsimo ir nutraukimo ir neįgaliojo mokėjimo už asmeninę pagalbą dydžio nustatymo, sutrumpės asmeninės pagalbos skyrimo procedūrų laikas.

Tikslinės kompensacijos ir šalpos išmokos galės būti skiriamos arba jų mokėjimas atnaujinamas (pratęsimas) ir neįgaliųjų aprūpintojų prašymu, o tikslinė kompensacija neįgaliojo aprūpintojui bus mokama tol, kol galios Tarnybos direktoriaus ar jo įgalioto asmens sprendimas dėl neįgaliojo aprūpintojo skyrimo.

Nustačius, kad asmenims, tuo pačiu metu turintiems teisę gauti šalpos neįgalumo pensiją ir šalpos senatvės pensiją arba šalpos neįgalumo ar šalpos senatvės pensiją ir šalpos kompensaciją, mokama didesnio dydžio šalpos išmoka arba asmens prašymu – viena iš šių šalpos išmokų, bus sumažinta administracinė našta šalpos išmokų gavėjams.

Neįgaliųjų aprūpintojai bus draudžiami valstybės lėšomis pensijų ir nedarbo socialiniu draudimu bei privalomuoju sveikatos draudimu.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant Įstatymų projektus toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimti įstatymai turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Priimti įstatymai įtakos kriminogeninei situacijai neturės.

Įstatymų projektų antikorupcinis vertinimas atliktas vadovaujantis Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo nuostatomis.

7. Kaip įstatymų įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Įstatymų įgyvendinimas tiesioginės įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai neturės.

8. Ar Įstatymų projektai neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams

Įstatymų projektai neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymų inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Priėmus įstatymus, kitų įstatymų priimti, pakeisti ar pripažinti netekusiais galios galiojančius įstatymus nereikės.

10. Ar Įstatymų projektai parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o Įstatymų projektų sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymų projektai parengti laikantis Valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas. Įstatymo projekte Nr. 1 vartojamos sąvokos ir jas įvardijantys terminai suderinti Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

11. Ar Įstatymų projektai atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymų projektai neprieštarauja Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos teisės normoms.

12. Jeigu įstatymams įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, kas ir kada juos turėtų priimti

Įstatymams įgyvendinti Lietuvos Respublikos Vyriausybė, Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministras, Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministras, Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos direktorius bei Tarnybos direktorius iki 2022 m. rugpjūčio 31 d. turės priimti šiuos įstatymų įgyvendinamuosius teisės aktus:

1. Lietuvos Respublikos neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymo Nr. I-2044 2, 3, 6, 16, 18, 20, 25¹ straipsnių pakeitimo ir Įstatymo papildymo 20² straipsniu įstatymui įgyvendinti reikės parengti ir priimti:

1.1. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymą „Dėl Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2021 m. liepos 1 d. įsakymo Nr. A1-478 „Dėl Lietuvos Respublikos neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymo 25¹ straipsnio įgyvendinimo“ pakeitimo“;

1.2. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro ir Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymą „Dėl Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro ir Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2005 m. kovo 21 d. įsakymo Nr. A1-78/V-179 „Dėl Darbingumo lygio nustatymo kriterijų aprašo ir Darbingumo lygio nustatymo tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“;

1.3. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro ir Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymą „Dėl Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro ir Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2018 m. gruodžio 27 d. įsakymo Nr. A1-765/V-1530 „Dėl Specialiojo nuolatinės slaugos, specialiojo nuolatinės priežiūros (pagalbos), specialiojo lengvojo automobilio įsigijimo ir jo techninio pritaikymo išlaidų kompensacijos poreikių nustatymo tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“;

1.4. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymą „Dėl Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2010 m. birželio 18 d. įsakymo Nr. A1-242 „Dėl Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo“;

1.5. Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos direktoriaus įsakymą „Dėl Neįgaliojo aprūpintojo skyrimo tvarkos aprašo patvirtinimo“;

2. Lietuvos Respublikos tikslinių kompensacijų įstatymo Nr. XII-2507 5 ir 9 straipsnių pakeitimo įstatymui įgyvendinti reikės parengti ir priimti Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymą „Dėl Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2019 m. sausio 23 d. įsakymo Nr. A1-39 „Dėl Kreipimosi dėl tikslinių kompensacijų skyrimo ir mokėjimo, tikslinių kompensacijų skyrimo ir mokėjimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“;

3. Lietuvos Respublikos šalpos pensijų įstatymo Nr. I-675 15 straipsnio pakeitimo įstatymui įgyvendinti reikės parengti ir priimti:

3.1. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymą „Dėl Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2018 m. gruodžio 27 d. įsakymo Nr. A1-759 „Dėl Šalpos išmokų skyrimo ir mokėjimo nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo“;

3.2. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymą „Dėl Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2017 m. gruodžio 27 d. įsakymo Nr. A1-670 „Dėl Socialinio draudimo pensijų skyrimo ir mokėjimo nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo“;

4. Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymo Nr. I-1336 6 straipsnio pakeitimo įstatymui įgyvendinti reikės parengti ir priimti:

4.1. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimą „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. birželio 14 d. nutarimo Nr. 647 „Dėl Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto sudarymo ir vykdymo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“;

4.2. Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos direktoriaus įsakymą „Dėl Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2011 m. liepos 5 d. direktoriaus įsakymo Nr. V-269 „Dėl Valstybinio socialinio draudimo valstybės lėšomis tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“;

5. Lietuvos Respublikos sveikatos draudimo įstatymo Nr. I-1343 6 straipsnio pakeitimo įstatymui įgyvendinti reikės parengti ir priimti Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimą „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. rugsėjo 11 d. nutarimo Nr. 968 „Dėl Lietuvos Respublikos draudžiamųjų privalomuoju sveikatos draudimu registro steigimo, jo nuostatų patvirtinimo ir veiklos pradžios nustatymo“ pakeitimo“.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymams įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti

Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos skaičiavimais, darant prielaidą, kad apie 200 neįgaliųjų aprūpintojų neturi draudžiamųjų pajamų, preliminarus Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšų poreikis neįgaliųjų aprūpintojų draudimui valstybės lėšomis 2022 metais būtų apie 60 000 (šešiasdešimt tūkstančių) eurų. Šios lėšos bus skiriamos iš Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai 2022 metams skirtų asignavimų.

Pagal šiuo metu galiojantį Sveikatos draudimo įstatymą didžioji dalis asmenų, kurie galės būti paskirti neįgaliojo aprūpintojais (pvz., tėvai (itėviai), privalomuoju sveikatos draudimu jau yra draudžiami valstybės biudžeto lėšomis, todėl valstybės biudžeto lėšų poreikis Lietuvos Respublikos sveikatos draudimo įstatymo Nr. I-1343 6 straipsnio pakeitimo įstatymui įgyvendinti bus nedidelis.

14. Rengiant Įstatymų projektus gauti specialistų vertinimai ir išvados

Įstatymų projektai paskelbti Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarijos teisės aktų informacinėje sistemoje. Rengiant Įstatymų projektus konsultuotasi su Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos, neįgaliųjų nevyriausybinių organizacijų atstovais. Be to, Įstatymų projektų nuostatos aptartos ir įvertintos Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2022 m. sausio 12 d. įsakymu Nr. A1-19 „Dėl darbo grupės veiksnio apribojimo instituto alternatyvų modeliui sukurti sudarymo“ sudarytoje darbo grupėje, kuriai pavesta parengti veiksnio apribojimo instituto alternatyvų modelį. Į darbo grupės sudėtį įtraukti neįgaliųjų nevyriausybinių organizacijų atstovai, Teisingumo ministerijos, Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, Tarnybos, Departamento atstovai. Taip pat Įstatymų projektai 2022 m. vasario 8 d. buvo pristatyti ir aptarti Neįgaliųjų reikalų tarybos posėdyje. Neįgaliųjų reikalų taryba Įstatymų projektams pritarė.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia Įstatymų projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis

Reikšminiai žodžiai, kurių reikia Įstatymų projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, yra „neįgalusis“, „neįgaliojo aprūpintojas“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.